

Najważniejszym założeniem tej koncepcji – opracowanej przez internowanego w Komańczy prymasa Stefana Wyszyńskiego – była duchowa i moralna odnowa Polaków, która miała się dokonać w ramach ogólnonarodowych rekolekcji. Kościelne przygotowania do *Sacrum Poloniae Millennium* odbyły się w trzech etapach. Zainaugurowały je w sierpniu 1956 r. (powtórzone w maju 1957 r. w obecności prymasa) Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego. Zawarte w nich hasła zostały ukierunkowane „na człowieka” i mobilizowały do pracy nad sobą podczas Wielkiej Nowenny Narodu przed Tysiącleciem Chrztu Polski (1957–1966). Ten dziewięcioletni czas duchowego i moralnego wzrastania miał przygotować i niejako wprowadzić wiernych do obchodów wielkiego święta polskiego Kościoła w 1966 r. W ramach przygotowań do milenijnego jubileuszu hierarchowie zachęcali wiernych do pogłębionej odnowy duchowości i religijności, co było szczególnie istotne w kontekście kilkunastu lat komunistycznych eksperymentów z zakresu laicyzacji i ateizacji oraz funkcjonowania w warunkach nakreślonych przez quasi-totalitarną peerelowską rzeczywistość.

Obchody milenijne miały przede wszystkim wymiar religijno-duchowy. Pośrednio stanowiły również wyzwanie rzucone ekipie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki, która niedługo po zawirowaniach politycznych Października '56 przystąpiła do przykręcania śruby w relacjach z Kościołem. Konkurencyjne obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego, realizowane w latach 1960–1966, były nie tylko odśłoną inspirowanej przez władze partyjno-państwowe walki o rząd dusz Polaków, lecz także po raz kolejny pokazały istotę peerelowskiej niby-praworządności. Nie znaczy to wcale, że wysiłki zmierzające do uczczenia ahistorycznie datowanego na 1966 r. tysiąclecia państwowości zostały zupełnie pozbawione pozytywnych aspektów. Dzięki

hojnym dotacjom rozwijały się historia i archeologia, powstawały setki szkół, pracowano nad poprawą infrastruktury. Inna rzecz, że wszystko to odbywało się w ramach polityczno-propagandowego zapotrzebowania.

W kwietniu 2016 r. minie doniosła rocznica 1050-lecia chrztu Polski. Zapewne stanie się pretekstem do pogłębionej refleksji nie tylko nad przeszłością, lecz przede wszystkim nad przyszłością polskiego Kościoła. Skąd jesteśmy, jacy jesteśmy, dokąd zmierzamy? – te i inne pytania wiele razy zostaną powtórzone w tym wyjątkowym okresie. Ale rok 2016 przywołuje także inną, bardziej świeżą pamięć historyczną, która wiąże się z obchodami milenijnymi przed pół wiekiem. W 1966 r. PRL stała się areną wydarzeń, które nie miały precedensu w poddanej komunistycznemu zniewoleniu Europie. Kościół świętował tysiąclecie chrztu Polski. Niestety polegało na tym, że ta wyjątkowa rocznica przebiegała właściwie od początku w atmosferze wywołanego przez komunistów „bratobójczego” sporu nie tylko o polską historię, lecz przede wszystkim o polską tożsamość. Spór ten posłużył ekipie Gomułki jako paliwo do bieżącej walki politycznej z hierarchicznym Kościołem i katolickim w swej masie narodem. Nie zważając na okoliczności, bezpowrotnie stracono wtedy szansę na godne uczczenie jednej z najważniejszych dat w wielowiekowej historii Polski.

W odniesieniu do tych wydarzeń Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie organizuje ogólnopolską konferencję naukową „Pół wieku Milenium. Religijne, polityczne i społeczne aspekty obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski (1956–1966/1967)”. Do udziału w niej zapraszamy szerokie grono badaczy (nie tylko historyków) reprezentujących różne środowiska naukowe. Chcemy, żeby konferencja stała

się inspiracją do interdyscyplinarnej dyskusji o wieloaspektowym charakterze obchodów Milenium. Kładziemy nacisk na to, żeby pogłębione merytorycznie referaty wniosły wymagany dla konferencji naukowej aport nowości. Pragniemy uniknąć pułapki łatwego mitologizowania przeszłości i prostej apologetyki. Zapraszamy badaczy, którzy spojrzą na wydarzenia sprzed pięćdziesięciu (i więcej) lat także krytycznym okiem. Mamy nadzieję, że dzięki rzetelnej naukowej dyskusji uda się nam odtworzyć milenijny fenomen, jakiego świadkiem była Polska w latach 1956–1966/1967.

Interesuje nas przede wszystkim prezentacja szerokiego spektrum zagadnień związanych z historią obchodów kościelnego Milenium. Przy tej okazji chcielibyśmy jednak również – na zasadzie koniecznego kontrapunktu – omówić wybrane aspekty państwowych obchodów Tysiąclecia i politycznego (wykraczającego także poza granice PRL) sporu państwo–Kościół, jaki zogniskował się wokół roku 1966. Wszystko to pragniemy zaprezentować w obrębie studiów z zakresu makro- i mikrohistorii. Zależy nam na uchwyceniu dynamiki ówczesnych zdarzeń, ich bogactwa i różnorodności. Chcielibyśmy znaleźć odpowiedź na wiele okółmilenijnych pytań: Czym w istocie zakończył się wieloletni cykl przygotowań Kościoła do wielkiego jubileuszu chrztu Polski? Czy pięćdziesiąt lat temu było możliwe jego godne uczczenie? Czy mimo obiektywnych przeszkód Milenium było sukcesem, a może wprost przeciwnie – nie spełniło wszystkich pokładanych w nim nadziei i okazało się (np. w dłuższej perspektywie) porażką polskiego Kościoła? Czy i jakie skutki Milenium odczuwamy do dziś? Czy o Milenium w ogóle pamiętamy i czy chcemy pamiętać? Dlaczego rok 1966 jest najślabiej rozpoznany spośród innych ważnych dat – tzw. polskich miesięcy? Czy możemy to zmienić?

dr Bartłomiej Noszczak

Patronat medialny

ZAPROSZENIE

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

PÓŁ WIEKU MILENIUM

Religijne, polityczne i społeczne aspekty
obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski

(1956–1966/1967)

CZWARTEK, 12 MAJA 2016 R.

Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
w Warszawie

Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

zaprasza na konferencję naukową

PÓŁ WIEKU MILENIUM

Religijne, polityczne i społeczne aspekty
obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski
(1956–1966/1967)

Honorowy Patronat Prezydenta
Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy

Konferencja odbędzie się
w dniach **12–13 maja 2016 r.**
w Centrum Edukacyjnym IPN
im. Janusza Kurtyki
„Przystanek Historia”
przy ul. Marszałkowskiej 21/25

PRZYSTANEK
HISTORIA
CENTRUM EDUKACYJNE IPN im. Janusza Kurtyki

9.00–9.10 Rozpoczęcie konferencji

9.10–10.30 SESJA I

(obchody milenijne w Polsce)

- **dr hab. Krzysztof Sychowicz** (IPN Białystok, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży) *W drodze do Milenium. Wielka Nowenna Narodu (1956–1966) i Rok „Te Deum” (1966) w województwie białostockim*
- **doc. dr Leszek Zygnier** (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Ciechanowie) *Religijne i polityczne aspekty uroczystości milenijnych w diecezji płockiej w świetle dokumentów SB*
- **dr Bożena Grabowska** (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Zielonej Górze) *Wprowadzenie kultu Pierwszych Pięciu Męczenników Polskich w diecezji gorzowskiej (obecnie zielonogórsko-gorzowskiej) w 1966 r.*
- **ks. prof. dr hab. Stanisław Nabywaniec** (Uniwersytet Rzeszowski), **ks. dr Jan Rogula** *Peregrynacja Obrazu Jasnogórskiego w diecezji przemyskiej w kontekście obchodów Milenium Chrztu Polski. Wiara – społeczeństwo – polityka*

10.30–10.50 Pytania do prelegentów/dyskusja

10.50–11.00 Przerwa kawowa

11.00–13.00 SESJA II

(polska emigracja, sprawa wizyty papieża Pawła VI w Polsce)

- **prof. dr hab. Krzysztof Tarka** (Uniwersytet Opolski) *Emigracja wobec listu biskupów polskich do biskupów niemieckich*
- **Milena Przybysz** (IPN Łódź) *Spór o Milenium z perspektywy „Kultury” paryskiej*
- **dr Monika Salmon-Siama** (Université Lille) *Milenium, czyli performatywne budowanie pamięci (obchody Tysiąclecia Chrztu Polski na północy Francji w środowiskach polonijnych)*
- **ks. dr Robert Czarnowski** (Polska Misja Katolicka we Francji) *Przygotowanie oraz obchody milenijne chrztu Polski wśród emigracji polskiej we Francji*

- **Marcin Wałdoch** (Stowarzyszenie Arcana Historii) *Konflikt polityczny w środowisku Polonii nowozelandzkiej na tle obchodów Milenium Chrztu Polski*
- **dr Wojciech Kucharski** (Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”) *Wielki nieobecny. Kwestia udziału papieża Pawła VI w obchodach milenijnych w Polsce*

13.00–13.20 Pytania do prelegentów/dyskusja

13.20–14.50 Przerwa

14.50–17.10 SESJA III

(relacje państwo–Kościół: rywalizacja, konflikt, represje)

14.50–16.30 Część I

- **dr Daniel Gucewicz** (IPN Gdańsk) *Konfrontacja? Obchody milenijne w Gdańsku na tle relacji pomiędzy bp. Edmundem Nowickim a I sekretarzem KC PZPR Janem Ptasińskim*
- **dr Łucja Marek** (IPN Katowice) *„Ofensywie klerykalizmu trzeba położyć tamę”. Partyjno-państwowa walka o ducha narodu w okresie Wielkiej Nowenny na przykładzie województwa katowickiego*
- **dr Juliusz Sikorski** (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim) *Milenijna konfrontacja w województwie zielonogórskim*
- **dr Rafał Łatka** (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) *Rywalizacja państwo–Kościół w czasie obchodów milenijnych na przykładzie województwa krakowskiego*
- **dr Zbigniew Bereszyński** (Opole) *Władze komunistyczne i Kościół na Śląsku Opolskim w okresie obchodów milenijnych*

16.30–16.40 Przerwa kawowa

16.40–18.00 Część II

- **dr Renata Knyspel-Kopeć** (Instytut Geopolityki w Częstochowie) *„Nie my prosimy o wybaczenie”. PZPR wobec jubileuszu milenijnego w akcji propagandowej przeciwko „Orędziu” biskupów polskich w świetle „Głosu Koszalińskiego”*

- **Łukasz Jędrzejski** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) *Spór o Milenium w optyce Polskiej Kroniki Filmowej*
- **dr Ewa K. Czaczkowska** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) *Represje karno-administracyjne wobec uczestników milenijnych uroczystości w Warszawie w świetle materiałów archiwalnych IPN*
- **dr Bartłomiej Noszczak** (IPN Warszawa) *Renesans stalinizmu? Represjonowanie duchowieństwa katolickiego przez komunistyczny aparat władzy w okresie obchodów milenijnych – przypadek o. Czesława Białka SJ*

18.00–18.20 Pytania do prelegentów/dyskusja

PIĄTEK, 13 MAJA 2016 R.

9.00–10.20 SESJA I

(udział zakonów w obchodach Milenium Chrztu Polski)

- **ks. dr hab. Dominik Zamiatąła** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) *Zakony męskie wobec obchodów milenijnych w 1966 r.*
- **Małgorzata Żuławnik** (IPN Centrala) *Obchody Milenium w Niepokalanowie*
- **dr hab. Agata Mirek** (Katolicki Uniwersytet Lubelski) *Udział żeńskich wspólnot zakonnych w przygotowaniach i uroczystościach milenijnych w Polsce (1956–1966/1967)*
- **s. Joanna Wiśniewska** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) *W optyce państwa. Męskie i żeńskie zgromadzenia zakonne w obchodach Roku „Te Deum” (1966) w świetle dokumentacji Urzędu do Spraw Wyznań*

10.20–10.40 Pytania do prelegentów/dyskusja

10.40–10.50 Przerwa kawowa

10.50–13.20 SESJA II

(obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego)

10.50–12.10 Część I

- **Paweł Fiktus** (Uniwersytet Wrocławski) *Dyskurs polityczno-prawny wokół podstaw prawnych obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego*
- **dr Juliusz Iwanicki** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Wybrane koncepcje laicyzacyjno-edukacyjne w PRL w okresie Milenium*
- **Katarzyna Śliwak** (Uniwersytet Wrocławski) *Polityka oświatowa prowadzona przez Kuratorium Okręgu Szkolnego w Zielonej Górze wobec budowy Szkół Tysiąclecia Państwa Polskiego ukazana na przykładzie powstania Publicznej Szkoły Podstawowej nr 7 w Żaganii*
- **Agnieszka Fic** (Uniwersytet Wrocławski) *Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego (1960–1966) w dolnośląskiej prasie lokalnej*

12.10–12.20 Przerwa kawowa

12.20–13.20 Część II

- **dr Robert Kolasa** (Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Olawie) *Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego w Pile (1959–1966)*
- **Marcin Tunak** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego w Grodzisku Wielkopolskim w 1966 r.*
- **dr Paweł Migdalski** (Uniwersytet Szczeciński) *Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego na Pomorzu Zachodnim (1960–1966)*

13.20–13.40 Pytania do prelegentów/dyskusja

13.40–15.10 Przerwa

15.10–16.50 SESJA III

(historiografia, polityka pamięci, kultura pamięci)

- **dr Anita Młynarczyk-Tomczyk** (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) *Początki chrześcijaństwa na ziemiach polskich w polskiej historiografii milenijnej lat sześćdziesiątych XX w. (wybrane zagadnienia)*

- **dr Paweł Stachowiak** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Główne wątki narracji historycznej Kościoła podczas obchodów milenijnych w 1966 r. Przyczynek do rekonstrukcji „kościelnej polityki pamięci”*
- **dr Stefan Pastuszewski** (Towarzystwo Inicjatyw Kulturalnych w Bydgoszczy) *Milenium i Tysiąclecie w komunikacyjnej pamięci osobowej i pamięci społecznej (przykład Bydgoszczy)*
- **Adam Rajewski** (IPN Poznań, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Spór o przeszłość. Historia Polski w narracji Kościoła i państwa w okresie obchodów milenijnych (1956–1966/1967)*
- **dr Katarzyna Jarkiewicz** (Akademia Ignatianum w Krakowie) *Obrazek religijny jako artefakt milenijny. Produkcja, dystrybucja dewocjonalistów a kultura pamięci o Wielkiej Nowennie (1956–1966)*

16.50–17.10 Pytania do prelegentów/dyskusja

17.10–17.20 Przerwa kawowa

17.20–18.40 SESJA IV

(varia)

- **dr Jacek Bielak** (Uniwersytet Gdański) *Dekoracje i oprawa plastyczna kościelnych uroczystości milenijnych w wybranych miejscach organizacji obchodów*
- **Mateusz Szłapka** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Problem tzw. Ziemi Zachodnich i Północnych w przemówieniach milenijnych abp. Bolesława Kominka*
- **dr Anna Patecka-Frauenfelder** (Uniwersytet Łódzki) *Reakcja prasy zachodniemieckiej na list biskupów polskich do biskupów niemieckich*
- **Andrzej Władysław Kaczorowski** (Warszawa) *Obchody milenijne na łamach „Słowa Powszechnego”*

18.40–19.00 Pytania do prelegentów/dyskusja

19.00–19.15 Podsumowanie i zakończenie konferencji